

I. TÉMA

ZÁKLADNÍ POJMY; GRAMATICKÁ TERMINOLOGIE; VÝSLOVNOST; DÉLKA A PŘÍZVUK

Latinská abeceda

Latinské písmo vzniklo odvozením z řecké abecedy, kterou na Apeninský poloostrov přinesli v rámci velké řecké kolonizace řeckí osadníci. Bylo pravděpodobně Římany přejato prostřednictvím Etrusků. Staří Římané psali jen velkými písmeny (majuskule), malá písmena (minuskule) vznikla až ve 3. st. n. l.

V klasické podobě má latinská abeceda jen 23. písmen. Chyběla v ní písmena **J** a **U**, protože písmeno **I** se užívalo jak pro i, tak pro j. Znak **V** se užíval pro hlásku v a u. Tento typ psaní je dodnes typický pro nápisy na památkách, monumentech.

Neexistuje písmeno **Ch, Č, Ř, Ž**. Písmeno **K** se vyslovuje, ale nepíše, tzn. že ve slovníku slova s výslovností K hledáme pod písmenem C.

Písmena **Y** a **Z** se objevují jen v cizích, hl. řeckých slovech. Naproti tomu mnohem častěji se v textech vyskytují písmena **Q** a **X**.

Výslovnost

V našem prostoru užíváme středověkou výslovnost, která je shodná s grafickým záznamem textu. Rozdílně vyslovují latinský text Němci, Francouzi, Italové – podle pravidel vlastního jazyka (tzv. restituovaná výslovnost).

Rozdíly ve výslovnosti:

dvojhhláska ae, oe	[é]	saepe, laetus, praesens, praetor
aē, aē; oē, oē		
nejde o dvojhhlásku	[é]	aes, aēr
c		
před samohláskami e, i, y, ae	[c]	Caesar, Cicero, centum
v jiných případech = většinou	[k]	causa, cōservō, consul, cupiō
ti	[ty]	
pokud za slabikou ti následuje samohláska, nepředchází-li s nebo x		
	[ci]	etiam, iustitia, Hōrātius
i		
před samohláskou na začátku slov	[j]	Iulius, iustitia, iam, Iuno

mezi samohláskami uprostřed slov	[jj]	maior
q – nestojí nikdy samo o sobě, vždy qu		
qu	[kv]	Quintus, quinque, quam, quid
ph	[f]	philosophia, nympa
rh	[r]	Rhodus
s – za začátku slova, po předponě	[s]	si, sperō, sapientia, suus, consensus
	[z]	Caesar, cōsul, copiōsus
su, ngu	[sv, ngv]	suāvis, lingua

Přízvuk

Zatímco v češtině je přízvuk na první slabice, v latině tomu může být na různých slabikách.

Délka ve slově se označuje – nad samohláskou (ā, ō, ē). Nemusí být v textu vyznačena.

Gramatická terminologie

Podstatná jména, přídavná jména a zájmena se v latině skloňují, slovesa se časují.

Ve větě nemusí být, podobně jako v češtině, vyjádřen podmět.

U kratších latinských vět často sloveso stojí na jejím konci. U souvětí již pevný slovosled ve větě není dán.

Latinské názvy některých slovních druhů jsou základem pro mezinárodní lingvistickou terminologii. Přehled zde uvedený uvádí nejčastěji užívané lingvistické, ne latinské názvy slovních druhů a gramatických jevů.

podstatné jméno	substantivum
přídavné jméno	adjektivum
zájmeno	pronomen
sloveso	verbum
příslowce	adverbium
jednotné číslo	singulár
množné číslo	plurál
činný rod	aktivum
oznamovací způsob	indikativ

pasivní rod	pasivum
rozkazovací způsob	imperativ
neurčitý způsob	infinitiv
přítomný čas	prézens
minulý čas	imperfektum, perfektum
budoucí čas	futurum
rod mužský	maskulinum
rod ženský	femininum
rod střední	neutrum
skloňování	deklinace
konjugace	časování

Substantiva se dělí do pěti skupin/tříd = deklinací; slovesa se dělí do čtyř skupin/tříd = konjugací.

Doporučená cvičení:

Pech, s. 24 - 25